

**ATT UPPTÄCKA
HISTORISKA
MILJÖER
GENOM
SKÖNLITTERATUREN**

LITTERATURBANKENS SKOLA

INTRODUKTION

Du ska de kommande veckorna få
läsa fem olika författare:

- Maria Sandel
- Victoria Benedictsson
- August Strindberg
- Elin Wägner
- Dan Andersson

MARIA SANDEL (1870–1927)

Den första kvinnliga författaren som skrev ur ett arbetarperspektiv.

Sandel växte upp med sin ensamstående och mycket fattiga mamma på Kungsholmen i Stockholm.

Hon bodde kvar i Kungsholmens fattigaste kvarter hela sitt liv, med undantag för några år i USA i sena tonåren.

Sandels verk kretsar kring levnadsförhållandena för Stockholms fattigaste invånare, något hon kände väl till eftersom hon själv var en av dem. Hon skildrade det hårda livet för fattiga arbetare, prostituerade, kriminella och tiggare men även solidariteten och värmen mellan samhällets mest utsatta.

I novellen du ska få läsa, ”Min gata”, beskriver Sandel Fleminggatan, en av de större gatorna på Kungsholmen, och hur livet ser ut för människorna som vistas där.

MARIA SANDELS KUNGSHOLMEN

”Natt. Gaslyktorna lysa gult över den utdöda gatan, en av de kulnaste i denna vackra stad. En pickelhuva blänker till vid en tvärgatas mynning. Husen stå tunga och svarta i den stora tystnaden, och där i de tusen cellerna vilar kropp vid kropp i blytung sömn. ’Min gata’ liknar en väldig fattiggrav.”

Ur ”Min gata”, Maria Sandel, 1908

LITTERATURBANKENS SKOLA

Maria Sandels hem på Kungsholmen.

VICTORIA BENEDICTSSON (1850–1888)

En centralfigur i den litterära strömning som kallas *det moderna genombrottet*, när författare under sent 1800-tal och tidigt 1900-tal prövade nya sätt att skriva på och tog upp kontroversiella ämnen, som frågor om jämställdhet och sexualitet.

Hon växte upp på landsbygden i Skåne. Hennes dagar delades mellan föräldrarna vars relation var så dålig att de knappt pratade med varandra.

Benedictsson gav ut sina böcker under pseudonymen Ernst Ahlgren.

Många av hennes verk har troligtvis hämtat inspiration från hennes eget liv och hennes upplevelser av att begränsas av tidens kvinnoroll.

I romanen *Pengar* (1885) drömmer den unga huvudpersonen om att studera på konstkola i Stockholm men tvingas istället gifta sig med en äldre man. Benedictsson drömde också om att gå på konstkola men förbjöds av sin pappa. Hon gifte sig istället med den tjugoåtta år äldre Christian Benedictsson.

Du ska få läsa inledningen till *Pengar*, där en liten by beskrivs.

VICTORIA BENEDICTSSONS SKÅNE

LITTERATURBANKENS SKOLA

”Endast på ett ställe, där man lämnat porten öppen, kunde man se in på gårdsplatsen, där icke en levande varelse syntes, utom en hönsfamilj, som gick och sprätte i halmen. Det hade varit en kall och regnig sommar; nu var det också slut med den.”

AUGUST STRINDBERG (1849–1912)

En av Sveriges mest kända och omskrivna författare.

Strindberg föddes i Stockholm och växte upp i en välbärgad familj.

Han var oerhört produktiv och skrev dramatik, romaner, noveller, dikter, självbiografiska verk och vetenskapliga arbeten.

Strindberg var kontroversiell under sin livstid och har så förblivit än idag, först för sin frispråkighet och senare för sin misogyni.

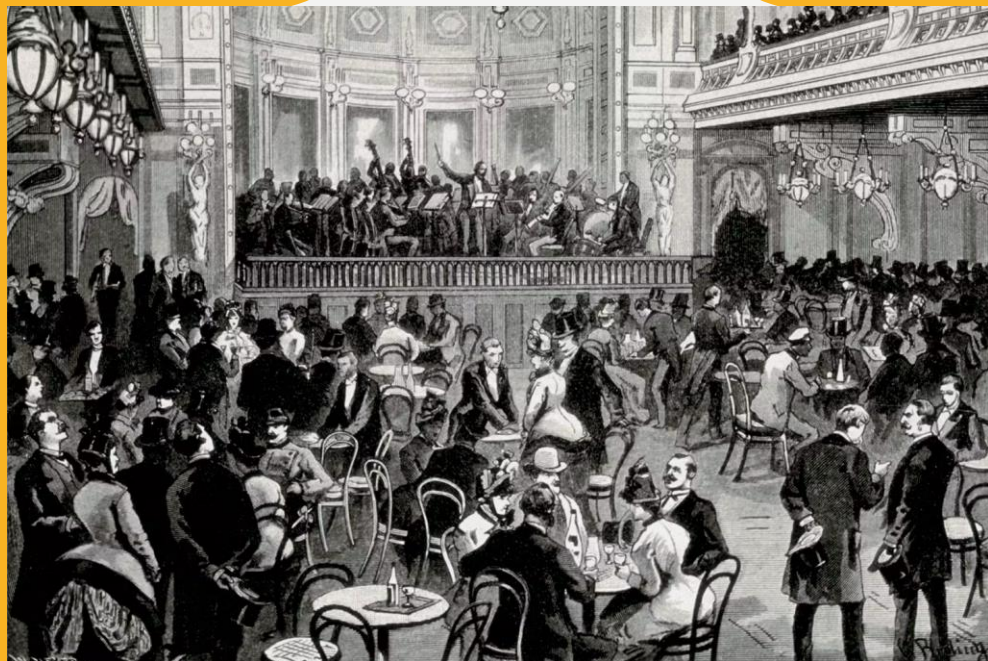
Debuten *Röda rummet* kom ut 1879 och handlar om den unge Arvid Falk som försöker hitta sin plats i de olika, mer eller mindre förljugna, sociala sammanhangen i Stockholm.

Du ska få läsa romanens inledning, som hör till de mest älskade och klassiska litterära beskrivningarna av Stockholm.

AUGUST STRINDBERGS STOCKHOLM

”Långt nere under honom bullrade den nyvaknade staden; ångvinscharna snurrade nere i Stadsgårdshamnen, järnstängerna skramlade i järnvågen, slussvaktarnas pipor visslade, ångbåtarna vid Skeppsbron ångade, Kungsbacksomnibussarna hoppade skallrande fram på den kullriga stenläggningen...”

Ur *Röda rummet*, August Strindberg, 1879

Röda rummet på Berns salonger i Stockholm.

ELIN WÄGNER (1882–1949)

En tongivande svensk författare och journalist.
Hon var feminist och fredsaktivist, och djupt inblandad i kampen för kvinnlig rösträtt.

1944 blev hon invald i Svenska Akademien, som andra kvinna någonsin efter Selma Lagerlöf.

Hon är en av medgrundarna till organisationen Rädda barnen.

Wägners skönlitterära verk kretsar ofta kring kvinnors livsvillkor.

Slog igenom med *Norrtullsligan* 1908, som du ska få läsa ett utdrag ur. Den handlar om en grupp unga kvinnor som arbetar på kontor i Stockholm i början av 1900-talet, deras fattigdom och utsatthet i en tid då kvinnliga kontoristers löner bara var en fjärdedel av männens, och där överordnade kunde sexuellt trakassera underordnade utan några konsekvenser. Det är också en skildring av hur livet tedde sig för unga vuxna i den växande storstaden.

ELIN WÄGNER STOCKHOLM

”Staden låg insvept i biografljus, och luktade dåliga cigaretter. En tom begravningsvagn sneddade över Rödbodtorget. Jag gick Drottninggatan uppför och blev antastad sex gånger mellan Fredsgatan och Kungsgatan av Stockholms hjältar och riddersmän. Den sjätte var chefen, men han fann sig utmärkt och sade, att han känt igen mig på långt håll.”

Ur *Norrtullsligan*, Elin Wägner, 1908

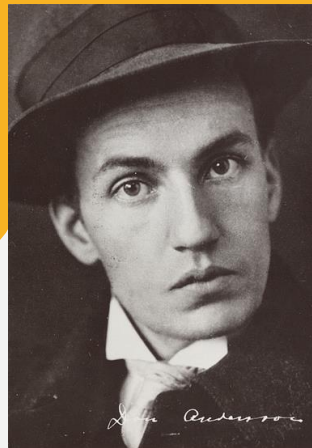
DAN ANDERSSON

[1888–1920]

En svensk poet och författare som blivit mycket uppskattad, framförallt efter sin död.

Han växte upp i Dalarna. Trots att båda föräldrarna arbetade som lärare var uppväxten fattig. Som tolvåring började han arbeta i skogen, ett hårt arbete som föräldrarna egentligen ville att han och syskonen skulle slippa.

Den fjortonårige Dan skickades därför ensam till utvandrade släktingar i USA för att undersöka om familjen kunde få ett bättre liv där. Han återvände åtta månader senare och familjen blev kvar i Sverige.

Dan Andersson skrev romaner, noveller och poesi om den fattiga bygd han levde i och de människor han mötte där.

Han har ofta kallats för en vildmarksförfattare men själv ville han hellre vara känd som "en mörkrets och hemlöshetens sångare".

Majoriteten av hans verk utspelar sig i just vildmarken, i djupa skogar och vid ensliga kolmilor. En av dessa skogsskildringar är "Om vintern i de stora skogarna".

DAN ANDERSSONS DALARNA

”Nu vill jag berätta för eder om vintern i de stora skogarna, hur det är när det sista brokiga lövet slitits av och lagt sig ned på sin ojämna och stenhårda bädd bland myrstackar och stelfrusen ljung för att bli till jord igen och stå upp nästa vår i en svamps eller blyg blommas kropp och så vända på nytt längtande, fast för oss osynliga ögon mot det stora valvet, det oändliga, därifrån sommarljuset och de svala regnen komma.”

Ur ”Om vintern i de stora skogarna”,
Dan Andersson, 1922

